

Remco Breuker

De B.V. Noord-Korea

Een kernmacht in de marge

2018 Prometheus Amsterdam

© 2018 Remco Breuker

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Foto omslag Ed Jones/AFP Photo

Foto auteur Sacha de Boer

Zetwerk Mat-Zet bv, Soest

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3731 1

Inleiding

Dit boek heb ik geschreven achter mijn bureau op de universiteit, in mijn studeerkamer thuis, in het vliegtuig op weg naar bestemmingen die ik alweer bijna vergeten ben, in Phnom Penh, Siem Reap, Hongkong, Londen, Parijs, Berlijn, Seattle, Hanoi en natuurlijk Seoul. Vooral in Seoul heb ik in menig hotel en menige koffiешop gezeten terwijl ik aan te lage tafels weg-tikte op mijn laptop. Waar ik niet aan dit boek heb gewerkt, is Noord-Korea. En daar zijn twee goede redenen voor. De eerste is van egoïstische aard. Gezien de aanklachten die de Democratische Volksrepubliek van Korea (DPRK) aan mijn adres heeft geuit, denk ik dat het onverstandig is zolang dit regime aan de macht is, mij in Noord-Korea te vertonen. De andere is van academisch-methodologische aard. Noord-Korea zoals het nu is, is niet toegankelijk voor buitenstaanders. Sterker nog, verblijf in Noord-Korea compromitteert niet alleen moreel maar ook methodologisch. De weg naar Pyongyang openhouden vergt een 'kritische zelf-lobotomie' en werkt bij bezoekers onterecht het gevoel in de hand dat ze geprivilegieerd zijn. Hierover later meer. Laat hier echter duidelijk zijn dat Pyongyang niet in mijn reisdagboeken voorkomt en dat dit boek voor een belangrijk deel gebaseerd is op bezoeken aan wat ik het 'vierde Noord-Korea' noem.

De mens is een pervers wezen. Rationeel gedrag is vaak ver te zoeken, al ontbreekt het niet aan rationeel lijkende legitimeringen voor irrationeel gedrag. Noord-Korea wordt vaak verweten irrationeel en pervers op een mondiale schaal te zijn. Het

indirecte bewijs voor deze stelling lijkt op het eerste gezicht overweldigend. Enorme militaire parades terwijl er hongersnood heerst. Strikt gechoreografeerde massaspektakels die vol overtuiging de boodschap uitdragen dat Noord-Korea het aardse paradijs is. Een persoonlijkheidscultus waar Jozef Stalin en Mao Zedong nog een puntje aan hadden kunnen zuigen. Bedreigingen aan Zuid-Korea en de Verenigde Staten in een bloemrijke taal die niet serieus te nemen zijn. De hamburger zou er uitgevonden zijn en Kim Chǒngil sloeg negentien holes-in-one. Alle Noord-Koreaanse mannen moeten kiezen uit een lijst van officieel vastgestelde kapsels. Dit is een schier oneindige lijst, zelfs als de helft van de bovengenoemde voorbeelden niet waar zou zijn (wat ze inderdaad niet zijn). Er is genoeg akeiligheid te ontdekken in hoe de Noord-Koreaanse staat omgaat met zijn burgers, burens en de wereld in het algemeen. Erg irrationeel is het allemaal echter niet. Wie inzoomt, ziet dat het beeld past in het grotere kader van het repressieve Noord-Koreaanse systeem. Het is hooguit immoreel. En pervers, ja.

Maar die op de lachspieren werkende Noord-Koreaanse propaganda (regenbogen die verschijnen ter gelegenheid van de geboortes van de Grote Leiders, Kim Chǒngün, die op zijn vierde al raceauto's en speedboten bestuurde) vinden wij ondertussen prachtig. En we geloven Noord-Koreaanse propaganda ook nog eens. Dat is wellicht nog wel het meest perverse. En ook het irrationeelste. Zolang het over Noord-Korea gaat, is geen bericht te gek. De mensen daar zijn anders, lijken we te denken, anders genoeg om heel rare dingen te doen en te geloven. Wij weten wel beter dan dat eenhoorns zouden bestaan, maar we geloven zonder meer dat Noord-Koreanen geloven dat eenhoorns bestaan. We hebben moeite Noord-Koreanen te zien als mensen, zelfs als er duidelijk bewijs is dat zaken anders in elkaar steken.

Ook vanuit een strategisch oogpunt is het geloven van Noord-Koreaanse propaganda niet erg handig (al komt het sommigen soms wel goed uit). Een van de succesvolste mythes die Noord-Korea propageert, is die van de onbetwiste almacht van de Grote Leider. Dat de gemiddelde Noord-Koreaan hierin gelooft – of zegt te geloven – is niet moeilijk te begrijpen. Niet alleen is deze propaganda alom aanwezig in het land, ertegenin gaan staat gelijk aan zelfmoord. Dezelfde fysieke en mentale dwang is echter niet aanwezig buiten het land, maar ook daar gaat deze mythe erin als koek. De redenen hiervoor schetsen een naar beeld van onze eigen perversiteit: ons enthousiaste geloof in oosterse despoten is nooit gedekoloniseerd. Wetenschappers en leken weten dat een rijk als de Sovjet-Unie of voormalige communistische landen als Bulgarije, Polen of Tsjecho-Slowakije weliswaar een ‘sterke man’ aan het hoofd hadden staan, maar ook dat de macht structureel en overwegend in handen was van de bestuurlijke elite, een gecompliceerde en altijd veranderende mengeling van bureaucraten, politici, militairen en al wat dies meer zij. Als het om Noord-Korea gaat, zien we deze gezondverstandelijke observatie over het hoofd. Dit is overigens iets wat we vaker doen als het gaat om Aziatische landen. De door een koloniaal verleden geïnspireerde fantasie neemt het dan over van de afstandelijke blik. Opeens lijkt Fu Manchu nog niet zo’n gek figuur. Gelijke tred houdend met de Noord-Koreaanse propaganda dichten we iemand als Kim Ilšong, Kim Chöngil of Kim Chöngün bovennatuurlijke krachten toe. Hoe anders kan één iemand een land besturen? Alleen het aantal in de Noord-Koreaanse propaganda breed uitgemeten werkbezoeken van Chöngün zou ons de ogen moeten openen: hoe leest iemand die meerdere dagen per week fabrieken bezoekt, schildpadkweekvijvers opent, legereenheden inspecteert en wetenschappers aanwijzingen geeft hoe een raketmotor

te bouwen en daarna dan nog uitgebreid poseert voor de foto's met alle wetenschappers, soldaten, arbeiders en schildpad-denkwekers, alle dossiers die nodig zijn om geïnformeerde beslissingen te nemen? Het antwoord hierop is simpel: dat doet hij niet. En dat hoeft hij ook niet, want daar zijn anderen voor. Anderen die het land wel daadwerkelijk besturen en die wel de beslissingen nemen.

Het is verleidelijk verder in te gaan op het beeld van Noord-Korea in de media en hoe dat niet overeenkomt met de waarheid. De vertekende perceptie van het land, ironisch genoeg zowel in als buiten het land zelf, is belangrijk. Hoe bijvoorbeeld de Europese Unie ooit een realistisch, uitvoerbaar en deugdelijk Noord-Koreabeleid gaat voeren zonder zelfs maar te weten wie er echt achter de knoppen in Pyongyang zit, is mij een raadsel. Maar ik wil verder gaan dan aan te tekenen dat de media er een potje van maken als het gaat om Noord-Korea. Het zijn namelijk niet alleen de media. Het zijn net zo goed de experts. En de gewone man en vrouw op straat. U en ik dus, met andere woorden. De representatie van Noord-Korea in de media, en alles wat daarbij fout gaat, is een symptoom van een groter, verstrekkender en diepgaander problematisch fenomeen: de welhaast miraculeuze geschiktheid van Noord-Korea om als excuus, reden of stoplap te dienen voor allerlei zaken. Noord-Korea is uitzonderlijk populair in spottende cartoons, als onverbeterlijke aartsvijand in film, boek of game, als voorbeeld van alles wat wij niet zijn, als onbetwist overtreffende trap in vergelijkingen. Als ultieme toeristische bestemming: er proberen binnen te komen is al een uitdaging – en Noord-Korea zal er alles aan blijven doen de uitdaging in stand te houden en dus de toeristendollars veilig te stellen. Als favoriete leverancier van scudraketten en gifgas aan dubieuze regimes. Als de usual suspect, als er op grote schaal gehackt wordt. Als Satan voor

evangelistische groeperingen. Als reden om nucleaire onderzeeërs aan te schaffen (Verenigd Koninkrijk), een raketschild te bouwen (Verenigde Staten) of draconische veiligheidswetten te handhaven (Zuid-Korea). Het voorziet China, Rusland, het Midden-Oosten, Afrika van specialistische maar zeer goedkope arbeid – wat het trouwens ook doet in de Europese Unie. Noord-Korea is de casus die bij uitstek laat zien dat de Verenigde Naties – en de Europese Unie – wel degelijk hun tanden durven laten zien als het gaat om gruwelijke mensenrechtenschendingen. Al blijft het vervolgens daar helaas wel bij.

Noord-Korea, of de representatie ervan, is met andere woorden onmisbaar in de huidige wereld. Het is de spiegel die de internationale wereld zich voorhoudt om te weten en te laten zien hoe het niet moet. Het is het projectiescherm waarop we al onze koloniale illusies, dromen en angsten kunnen loslaten zonder ons schuldig te voelen. Het is immers nooit onze kolonie geweest, maar die van Japan (en Japan voelt zich niet langer schuldig, omdat Noord-Korea zo veel onschuldige Japanse burgers heeft gekidnapt).

Wellicht doet ons beeld van Noord-Korea de waarheid geweld aan, maar dit past precies in ons straatje. Is dit nu echt erg? Ja, dat is het. En niet alleen vanuit een wetenschappelijk of journalistiek perspectief waarin waarheid, wat die ook moge zijn, telt. Onze gezamenlijke hersenspinsels over Noord-Korea vertroebelen of blokkeren het debat over het land. En zo'n debat is ontzettend hard nodig. De structurele, massale en verregaande mensenrechtenschendingen blijven plaatsvinden. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij het Noord-Koreaanse regime, maar het internationale onvermogen er op effectieve wijze wat aan te doen, helpt niet. Een gehackte filmmaatschappij is vele maler interessanter voor media en het publiek dan een driehonderd pagina's dik rapport over de gruwelijkste mensenrechten-

schendingen. Ons collectief ingebeelde onvermogen iets over Noord-Korea te weten te komen, laat elke actie preventief mislukken. Noord-Korea is met andere woorden de perfecte schurkenstaat. Perfect in het uitvoeren van schurkenstreken (slavenarbeid, mensenrechtenschendingen, illegale export van wapens/vals geld/crystal meth, het bedreigen van staten en individuen) en perfect resistent tegen tegenmaatregelen. Noord-Korea is de volmaakte 'bad guy' uit een B-film: hij is je altijd – zonder dat uitgelegd wordt hoe of waarom – een stap voor. De internationale wereld heeft het in feite al opgegeven Noord-Korea ooit nog te veranderen of ter verantwoording te roepen. Een win-winsituatie voor de heersende elite in Pyongyang (die overigens luxueuzer leeft dan wij ons kunnen voorstellen).

Voor de naburige landen is Noord-Korea een existentieel probleem. China is te groot en te uitgestrekt om echt wakker te liggen van wat er in Pyongyang allemaal bekokstoofd wordt, en tussen Pyongyang en Moskou ligt Siberië. Maar datzelfde geldt niet voor Zuid-Korea of Japan. Noord-Korea is Zuid-Korea's grootste en inderdaad existentiële probleem: Noord-Korea oefent directe invloed uit op het (voort)bestaan van Zuid-Korea. Dit is in mindere mate het geval voor Japan, maar ook daar geldt dat de aanwezigheid van een Noord-Koreaanse staat in de huidige hoedanigheid meer dan genoeg ellende vormt voor het Japanse buitenlandse beleid.

Een andere kant heeft Noord-Korea ook. Het onvrijwillige slachtoffer (in de letterlijke zin van het woord) van koehandel tussen twee supermachten direct na de Tweede Wereldoorlog. Een onderhand dramatisch mislukt maar ooit hoopvol experiment in 'social engineering' en verzet tegen imperialisme. Een kleine nederzetting die moedig weerstand bleef bieden aan de Amerikaanse, Chinese, Russische, Japanse overweldigers. Een ooit geloofwaardig alternatief voor de dominantie van westerse

mogendheden. Een donor van ontwikkelingshulp aan voornamelijk Afrikaanse staten.

Het Noord-Korea van vandaag de dag is geen historische noodzakelijkheid geweest. Er zijn bepaalde momenten aan te wijzen in de afgelopen vijftig jaar waarop het land steeds auto-cratischer, dictatorialer en repressiever is geworden. Daar heeft de voortdurende splitsing van het Koreaanse schiereiland zeker wat mee te maken, maar laten we niet vergeten dat dat andere onvrijwillige slachtoffer van de gedwongen opdeling nu een bloeiende en welvarende democratie is. Postkoloniaal trauma neemt niet de volledige vrijheid om keuzes te maken weg.

Dit boek staat vol informatie, feiten en interpretaties. Toch is het maar een zeer beperkte benadering van wat Noord-Korea is. Het is geen geschiedenisboek: de insteek is het Noord-Korea van nu begrijpelijk en in context te beschrijven. Er is ontzettend veel wat ik niet behandel. Soms omdat ik het niet belangrijk vind, maar meestal omdat ik er niet de ruimte voor heb in slechts één boek. De relatie met Zuid-Korea, die altijd in het nieuws is, sla ik dan ook grotendeels over: daar is al veel over beschikbaar. En in tegenstelling tot wat je altijd over Noord-Korea leest, is er wel veel informatie over Noord-Korea beschikbaar. Het meeste is alleen in het Koreaans. Ik heb voor dit boek tienduizenden pagina's gelezen in voornamelijk het Koreaans (Noord en Zuid) en Engels, maar dat is een fractie van wat er allemaal is. Meer niet. Dit is met andere woorden allesbehalve een volledige beschrijving van de Democratische Volksrepubliek van Korea. Zowel in de diepte als in de breedte is dit boek een impressionistische schets die, naar ik hoop, wel de kern van de zaak in grove streken neerzet.

Mijn meningen over Noord-Korea zijn in de loop der jaren nogal veranderd. Een jaar of zes terug was ook ik ervan over-

tuigd dat praten met Noord-Korea de enige manier was om deze situatie van interne ellende en externe spanningen tot een einde te brengen. Politieke en sociale vrijheid zou volgen op economische welvaart (dat is een mantra waar veel mensen überhaupt in geloven) en economische welvaart is alleen mogelijk door de Noord-Koreaanse kant van de zaak te belichten en te begrijpen. En door in Noord-Korea te investeren, waarbij je de onvrijheden, onderdrukking en mensenrechtenschendingen op de koop toe moest nemen. Economische welvaart zou de druk van de ketel halen, waarna de excessen van de concentratiekampen, openbare executies, martelingen en dergelijke noodzakelijkerwijs zouden verdwijnen. Dat standpunt, gebaseerd op begrip en kennis van de Koreaanse geschiedenis, taal en cultuur, en zeker van de recente, traumatische twintigste eeuw op het Koreaanse schiereiland, wordt breed gedeeld in mijn vakgebied. Het is impliciet en subtiel anti-Amerikaans: de premisse is dat zonder Amerika Noord-Korea niet zo was geworden (een waarheid als een koe, maar niet bepaald eenduidig). Maar het is ook het soort standpunt dat prettig aanvoelt om te omhelzen; het gaat uit van de eigen kennis, is genuanceerd, verlicht, progressief en menselijk. Het ziet licht waar anderen slechts duisternis zien. Het begon echter alras te schuren, toen ik diepgravend onderzoek naar Noord-Korea ging doen. De gewaarwording dat al het nieuws over Noord-Korea, zowel binnen als buiten de universiteit, wordt gemonopoliseerd door niet-Noord-Koreanen was een schok. Dat de Noord-Koreaanse staat niet direct tot ons spreekt, is vanzelfsprekend, maar dat Noord-Koreanen buiten Noord-Korea dat ook niet doen, vond ik onbegrijpelijk. Toen de Universiteit Leiden op mijn initiatief een zeer prominente Noord-Koreaanse balling en diaspora-intellectueel uitnodigde om een jaar lang gasthoogleraar te zijn met als leeropdracht Noord-Koreastudies, bleek mijn vakge-

bied opeens heel klein te zijn. Het wetenschappelijk roer uit handen geven aan een gevluchte Noord-Koreaan was not done. Deze houding is in feite kolonialistisch: een beschaafd iemand moet altijd spreken voor de onbeholpen inboorling. Mijn voormalig Noord-Koreaanse collega bleek echter zeer goed in staat voor zichzelf te spreken (en eloquenter dan de meeste mensen die ik ken). Sindsdien denk ik dan ook dat het zowel methodologisch, moreel als politiek strategisch beter is om met Noord-Koreanen buiten Noord-Korea te praten, dan met de Noord-Koreaanse staat.

Daarnaast daagde bij mij de akelige realisatie dat de mensenrechtenschendingen in Noord-Korea, die het voorstellingsvermogen van eenieder die ze niet direct heeft meegemaakt overstijgen, geen excessen waren, maar integraal aan het systeem. Zodra het systeem mensenrechtenschendingen vaarwel zou zeggen, zou het ook afscheid moeten nemen van de eigen macht. Toen deze puzzelstukjes op hun plaats waren gevallen, had ik geen andere keuze dan op basis van empirische feiten, dat wil zeggen door eigen voortgaande onderzoek gevonden feiten en inzichten, mijn meningen over Noord-Korea drastisch bij te stellen. Mijn sterke nadruk op mensenrechten komt hieruit voort: de schendingen zijn structureel, niet incidenteel. Het zijn geen excessen, maar het is ingecalculeerd beleid. Deze aandrang op mensenrechten in onderzoek naar Noord-Korea heeft me vervreemd van mijn eigen vakgebied, waar, kort door de bocht gezegd, de overgeërfde wijsheid is dat mensenrechten per definitie worden misbruikt door de vs en alleen ongeïnformeerde wetenschappers (lees: de Koreaanse taal niet machtig) dat soort onderzoek doen. Mensenrechtelijk onderzoek is in de Noord-Koreastudies ook een teken van politiek conservatisme of zelfs neoconservatisme. Een zekere mate van intellectueel en zelfs sociaal en politiek ongemak is volgens mij goed, zelfs onontbeerlijk, voor een geesteswetenschap-

per. Wat dat betref zit ik dan ook goed. Of ik in mijn wetenschappelijke opvattingen en de daaruit voortvloeiende sociale en politieke stellingnames progressief dan wel (neo)conservatief ben, laat ik graag aan het oordeel van anderen over. Waar ik belang aan hecht in dezen is de menselijke maat niet uit het oog verliezen (wat in de Noord-Koreaanse context neerkomt op het nooit bagatelliseren van de vernietigingskampen, omdat maar een klein percentage van de bevolking daar in terecht komt; of het goedpraten van een openbare executie, omdat het maar een geïsoleerd geval betrof) en het wetenschappelijk courant houden van mijn opvattingen. En daarmee bedoel ik dat wat ik zeg, voortbouwt op wat ik onderzocht en onderzoek. De stelligheid die mij wordt verweten en waarom ik door anderen wordt geprezen, is een gevolg van de enorme urgentie die Noord-Koreanen voor mij hebben. Ik heb er geen moeite mee om moord, marteling, verkrachting en slavernij te veroordelen zonder verdere nuancering, ook in contexten waarin anderen wellicht verzachtende omstandigheden zien. Om met Michael Moore te spreken: 'Some things are just wrong.' Het is mijns inziens onvermijdelijk alsook noodzakelijk om maatschappelijk relevant onderzoek ook direct naar de maatschappij te brengen. Dat schuurt wel eens met andere meningen en belangen, maar zonder wrijving geen glans en ook dat is in mijn persoonlijke opvatting wetenschap.

Een kort addendum: ik heb in sommige hoofdstukken (stukken van) opiniestukken verwerkt waar ik zelf het auteursrecht op bezit.

Ten laatste. Dit boek geeft een zodanig ander beeld van Noord-Korea dat ook ik mij bij tijd en wijle bezorgd heb afgevraagd of ik niet te ver ging. Of ik het ontegenzeggelijk lelijke begrip als 'monolithische leiderschapscultus' niet te vaak heb gebruikt. Of ik niet zo verslingerd was geraakt aan mijn eigen dilettaantisme dat ik de feiten voorbij per se een ander Noord-Ko-

rea wilde zien. Voortdurende introspectie, kritische dialoog met anderen en een vergelijking met mijn andere wetenschappelijke teksten verzekeren mij echter ervan dat ik weliswaar zeer eigenwijs ben – waarmee ik mij in de middenmoot van wetenschappers wereldwijd schaar – maar niet zozeer dat ik altijd iets anders moet zeggen dan de rest. Vandaar dat ik in vol vertrouwen kan zeggen dat dit boek gebaseerd is niet op een verlangen om een dilettant te zijn, maar op de feiten zoals ik die heb waargenomen, vastgesteld en geïnterpreteerd.

Ten allerlaatste. Net voor het ter perse gaan van dit boek werd bekend dat niet alleen de Zuid-Koreaanse president Mun Chaein en de Noord-Koreaanse leider elkaar op 27 april 2018 tijdens een topontmoeting precies op de grens tussen Noord en Zuid zouden treffen (dat is inmiddels gebeurd), maar dat er een maand of wat later ook hoogstwaarschijnlijk een historische top zal plaatsvinden tussen de Amerikaanse president Donald Trump en Kim Chŏngün. De beslissing om deze topontmoetingen te houden kwam als een donderslag bij heldere hemel na de zeer ernstige oorlogsdreiging in 2017 (die op dat moment ook in mijn ogen nauwelijks meer afwendbaar leek). De onvoorspelbaarheid van Trump, zijn sancties, de onwaarschijnlijke vasthoudendheid van Noord-Korea om eerst kernwapens en dan de economie te ontwikkelen, en het diplomatieke genie van Mun lijken dit mogelijk gemaakt te hebben. Wat eruit gaat volgen (als de tweede ontmoeting inderdaad plaats gaat vinden) vraag ik me af. Ik weet het niet. Ik weet wel dat de door Zuid-Korea beloofde bereidwilligheid van Noord-Korea om over ‘denuclearisatie’ te praten, wat anders betekent in Washington dan in Pyongyang. In Washington gaat het dan over het volledig ontmantelen van alle Noord-Koreaanse kernwapens. In Pyongyang doelt men hiermee op het

volledig ontmantelen van alle kernwapens in de hele wereld, als eerste in de vs, op het allerlaatst in de DPRK. Vooralsnog ziet het ernaar uit alsof Noord-Korea de eigen strategie netjes uit probeert te spelen. Nu het kernwapenbezit een onomstotelijk feit is geworden, kan er op basis van een impliciete kernwapendreiging aan de economie worden gewerkt. Dat brengt de situatie dichterbij waarin een nucleair bewapend Noord-Korea als volwaardige internationale speler en partner zijn (her)intrede in de internationale wereld doet, erkend als gelijke door de president van de vs, en niet langer bekritiseerd vanwege de verschrikkelijke mensenrechtenschendingen. Want hoewel de kernwapens in Noord-Korea op de agenda komen bij beide topontmoetingen, heeft Zuid-Korea al ruim voor de topontmoeting te kennen gegeven het niet over de mensenrechten te zullen hebben, uit – terecht – angst dat Noord-Korea dan van de onderhandelingstafel wegloopt. Er is inderdaad op 27 april niet over mensenrechten gepraat. Het lijkt er vooralsnog op dat Noord-Korea de agenda bepaalt.

De geest van een duurzaam vredesakkoord met een nucleair Noord-Korea dat de concentratiekampen rustig kan blijven uitbaten als ware het bedrijven, is uit de fles. Dit is zeker te prefereren boven de oorlog waaraan we in 2017 maar ternauwernood zijn ontsnapt. Maar een Noord-Korea waarin met medeweten en zwijgende instemming van de internationale gemeenschap dingen gebeuren waarvan Europa als EU na de Tweede Wereldoorlog heeft gezegd ‘dat nooit weer’, is een affront voor ons allemaal.

Remco Breuker
Leiden, 1 mei 2018

Noord-Koreanen buiten Noord-Korea

Toen ik langs het Academiegebouw het Rapenburg af liep, zag ik twee Koreaanse mannen vanuit de tegengestelde richting op me af komen lopen. De oudste – en de langste – was een atletisch uitziende man van een jaar of zestig. Zijn metgezel was een stuk kleiner, maar was even duidelijk, zo niet duidelijker, aanwezig. De oudere Koreaan was Ch'oe Chuhwal, van origine Noord-Koreaan en op het moment dat hij zijn vaderland ontvluchtte kolonel bij de militaire inlichtingendienst en voormalig militair attaché in onder andere Tsjecho-Slowakije. De andere man was Chang Chinsöng (Jang Jin-sung), bekend als de 'hofdichter van Kim Ch'öngil', schrijver, dissident en de bekendste publieksintellectueel van de Noord-Koreaanse diaspora.

Het was niet de eerste keer dat ik Noord-Koreanen ontmoette. Net na de intrede van het nieuwe millennium studeerde ik nog Koreaanse geschiedenis in Korea. In Zuid-Korea welteverstaan. Ondanks mijn warme gevoelens voor het Noord-Koreaanse volk an sich sta ik zeer wantrouwig tegenover het regime en de wijze waarop dat het land bestuurt. Hierdoor houd ik mij verre van de Noord-Koreaanse staat. De mij meerdere malen aangeboden snoepreisjes naar het Arirang-festival op kosten van de Noord-Koreaanse staat heb ik altijd aan mij voorbij laten gaan. Maar Noord-Koreanen ontmoet je niet alleen in Noord-Korea. Wellicht juist niet als je een goed gesprek op prijs stelt.

Toen ik nog in Zuid-Korea Koreaanse geschiedenis studeer-

de, ging ik op een dag met een Koreaanse vriend mee om, naar zijn zeggen, 'Noord-Koreaanse spionnen te ontmoeten'. Mijn ontzetting ziend (ik had namelijk de dag erna een gesprek bij de Zuid-Koreaanse Vreemdelingendienst om mijn verblijfsvergunning te verlengen, nooit een sinecure) haastte hij zich eraan toe te voegen: 'Die na tientallen jaren net zijn vrijgelaten uit de gevangenis hier.' Dat hielp.

Nieuwsgierig om deze aartsvijanden van het land waar ik met zo veel plezier vertoefde te ontmoeten, ging ik mee met het busreisje naar de zuidelijke stad waar deze oud-spionnen met elkaar een huis deelden. Het werd een gedenkwaardige ontmoeting, die voor mij niet geheel gespeend was van ambiguïteit (dit was anders voor mijn reisgenoten, allen overtuigde linkse sympathisanten van het eerste uur).

De Noord-Koreaanse spionnen, die tussen de 25 en 45 jaar (!) vast hadden gezeten, bleken ondanks mijn romantische voorstellingen eigenlijk geen spionnen te zijn geweest. En nu zeker niet meer. Wat ik zag, was een groepje mannen tussen de 65 en 75, getekend door jaren gevangenisleven en (gedurende bepaalde presidenten) dagelijkse afranselingen.

Deze mannen waren er na de Koreaanse Oorlog door het Noorden op uitgestuurd om in het Zuiden bekeerlingen voor het communisme te zoeken. Ze waren opgepakt en veroordeeld wegens spionage. De meesten waren toen jongemannen in de twintig of dertig, met een gezin in Noord-Korea. Dit waren degenen die nooit de beruchte 'afvalligheidsverklaring' hadden ondertekend, waarin de ondertekenaar publiekelijk afstand deed van het communisme in ruil voor onmiddellijke vrijlating. Om hen zover te krijgen deze verklaring te ondertekenen, werden ze in cellen gezet met leden van de georganiseerde misdaad die weekendjes vrij kregen als ze hun celgenoot elke dag in elkaar zouden slaan. Er zijn zo heel wat vrije weekendjes verdiend.